

מן השפה ולחוץ. ואז מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני – בבית המקדש, ששם השראת השכינה (עפ"י בניהו. ובמגילה (לא:)) אין הגרסה 'לפני').

'... ומכל גמילות חסדים של אברהם אבינו ע"ה והכנסת אורחים שלו, לא נזכר בתורה לשבח אלא מה שעשה למלאכים שלא היה בזה שום מעשה של גמילות חסדים על האמת כלל, שהם לא הוצרכו לכל זה כלל ורק לכבודו הכרחו להיות כאוכלים, ואין בזה אלא המחשבה והרצון הטוב של אברהם אבינו ע"ה – להודיע שזה העיקר מכל המעשים בהשתדלות ועבודת האדם, שלא להשגיח על גמר מעשה. ועל כן העוסק בתורת קרבנות כאילו הקריב – על ידי החשק שיש לו בלימוד מתי יבוא לידו ויקיימנו, דוהו עיקר הלימוד ועסק בתורה, על מנת לעשות... (מתוך דברי סופרים לר"צ הכהן, כא) עוד בענין העיסוק בתורת הקרבנות – ע' במובא בפתיחה למסכת זבחים.

'אנשי משמר היו מתפללין על קרבן אחיהם שיתקבל ברצון'. רבנו גרשום מפרש 'אנשי משמר' – כהני המשמר שאינם עובדים באותו יום [לעומת 'אנשי מעמד' שהם ישראלים] (וע"ע הדושים ובאורים).

'מפני הנוצרים' – לפי שיום חג שלהם באחד בשבת ואם יהיו ישראל מתענים – היו כועסים (רבנו גרשום).

'נשמה יתירה ניתנה בו באדם בערב שבת... וי אבדה נפש'. ע' בביצה טז.

*

'נראה לי כי נשמה יתירה שאמרו, הוא מפני שהימים נפעלים כפי ענין התחלת בריאתם, וכמו שאמרו במסכת תענית פרק 'בשלשה פרקים בשנה' אנשי משמר היו מתפללין על קרבן אחיהם... בשני על יורדי הים – כלומר, מפני שבו נחלקו המים עלול להיות סער בימים... ולפיכך כשנגמרת מלאכת הבריאה עומד העולם על שלמותו ובריאתו בשבת, ולאחר שבת חוזרין ימי השבת חלילה להיותם נפעלים כתחילתם, והראשון חלוש מכולן, שממנו ההתחלה, ובענין זה עוד אמרו שם ביום ראשון שלא היו מתענין בו מפני שהוא שלישי ליצירה, כלומר ליצירת האדם כלומר והאדם חלוש בשלישי ליצירה כתינוקות שהם חלושים בשלישי, כמו שמוזכר בדברי חכמים...'. (מתוך שו"ת הרשב"א ח"ג רצ, ונכפל בח"ז שמת)

דף כח

'הביאו גזיריהן ועשו סולמות והניחו על כתפיהם... פירקום והביאום והעלום לירושלים'. 'ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא' אמרו חכמים (ע' זהר ח"ג רנא. וע"ע לעיל ט. 'מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא'). והיכן רמוז בתורה דבר זה שעתידין ישראל להעלות אש על המערכה בסולמות מפורקים? אמר הגר"א שדבר זה מרומז בכתוב (ויקרא ו,ה): **ובער עליה הכהן עצים בבוקר וגו'**: הטעמים שעל התבות עליה הכהן – 'דרגא-תביר'. והרי הטעם משלים את הכתוב וכאילו כתוב: 'ובער עליה

הכהן מדרגות מפורקות (דרגא = סולם; תביר = שבור, כלומר: מפורק. והרי) – עצים' וגו' (מובא בספר התודעה ח"ג פרק לג).

(ע"ב) 'שמונה עשר ימים יחיד גומר בהן את ההלל'. רש"י מפרש: אפילו יחיד חייב לגמור את ההלל (וע' גם בסדר רב עמרם גאון, חנוכה). ויש מפרשים שאפילו ציבור גדול נקרא כאן 'יחיד' כיון שאין כל ישראל ביחד כמו בשחיטת פסחים. ונקט כן משום שכאשר כל ישראל ביחד, צריכים לומר הלל על כל צרה שנגאלים ממנה, לאו דוקא בימים מסוימים (עפ"י תוס' ברכות יד. בה"ג סוף הל' לולב. וע' גם בשו"ת מהר"ם חלאהו סד אודות הגדרת 'נס של רבים / יחיד').

רב איקלע לבבל חזינהו דקא קרו הלילא בריש ירחא...'

'... מדקבעי מעיקרא לאפוקינהו שמע מינה דבאתריה דרב לא היו רגילים לקרותו אפילו בדילוג אלא פשיטא דלא סבירא ליה הכי, ואפ"ה כיון דחזא מנהג אבותיהם בידם לא רצה למחות בידם, ואע"ג דפשיטא שהיו מברכים עליו לפי מנהגינו שאנו מברכים אהלל דראש חדש כדברי רבנו תם ושאר הגאונים, ולפי דעתו של רב היה באותו מנהג משום ברכה שאינה צריכה, ואמרינן בפ"ה דברכות (לג, א) דעובר משום לא תשא וגו' – מ"מ סמך על מנהג אבותיהם ולא רצה לבטלה, ואע"ג דפשיטא דרב גדול הדור היה והוא קרי בכהני בבבל כדמסיק במגילה פרק הקורא (כב, א) ופשיטא שהיה בידו למחות שלא יקראו כאשר היתה דעתו נוטה, ואפילו הכי לא רצה לשנות מנהג המקומות הנהוג על פי אבות הקדמונים, דפשיטא שהיו בני תורה וקבעו מנהגם על פי התורה והמצוה. ואפילו כנגד ההלכה אזלינן בתר מנהג היכא שהמנהג הוקבע על פי חכמי המקום, כמו שכתב המרדכי בפרק הפועלים...'. (מתוך שו"ת מהרי"ק ט).

'תנא, יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר'. מפרש רבנו חננאל: לא יתחיל בברכה, ואם טעה והתחיל לברך – גומר קריאת ההלל. ופירוש דבריו, גומר עם ברכת 'ההללך'. [ואם תתמה, מאחר שאינו צריך לברך ואם מברך הריהי ברכה לבטלה, כיצד מברך ברכה שלאחריה, וכי מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום? – מכאן יש להוכיח שגם לפי דעת הסוברים שאין מברכים על מנהגים, המברך אין ברכתו לבטלה] (עפ"י שו"ת משיב דבר ח"ד סוס"י טז).
עוד בשיטות הפוסקים אודות ברכת המצות על מנהגים – ע' במובא בסוכה מד.

'הובקעה העיר בי"ז הוה והכתיב בחדש הרביעי בתשעה לחדש... אמר רבא: לא קשיא, כאן בראשונה כאן בשניה, דתניא...' בירושלמי (ד, ה) אמרו הסבר אחר: קלקול חשבונות יש כאן. ופרשו התוס' (בראש השנה יח:): שמתוך טרדתם טעו בתאריכים ולא רצה הכתוב לשנות מכמו שהיו סבורים. מהמפרשים יש שתמהו על תירוץ זה, וכי הפסוק הנציח דבר של טעות שאין בו ממש? ומהרש"א ביאר: לפי 'חודשי חמה' שבו אומות העולם מחריבי הבית היו מונים, אכן הובקעה העיר בתשעה בתמוז – של חמה, שחדשים אלו נמנים לפי התקופה, שלשה 'חדשים' לכל תקופה ותקופה, אבל למנין חודשי לבנה שלנו היה זה בי"ז בתמוז, והקלקול היה בין שני חשבונות אלה. ויש להוסיף שכפי שמוכח מכל חזיונות יחזקאל, בעוה"ר רבים היו עובדי השמש בישראל באותו הזמן, אשר בודאי מנו גם לפי חודשיה ותקופתה, ונכתב גם במקרא זמן כיבוש ירושלים לפי חשבון הגויים והזונים אחריהם, אלא שקביעת התענית היתה לפי האמת שלנו, כשאר זמנים הנקבעים לפי חודשי הלבנה (עפ"י עלה יונה עמ' יח).